

RUDAR

... Glasilo slovenskih rudarjev ...



Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrty četrtek v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krone, za pol leta 2 kroni in za četrty leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo lista je v Zagorju ob Savi.

Končane volitve.

Glavna bitka je torej končana in z uspehom smemo biti slovenski socialni demokratje v vsakem pogledu zadovoljni. Nismo si sicer še priborili mandata, ker pač slovenske politične razmere še niso tako daleč dozorele, da bi bili mogli že sedaj računati na kako sigurno zmago. Treba pač računati z dejstvom, da je še ogromna večina slovenskega kmečkega ljudstva brezmočna proti brezprimernemu terorizmu duhovščine, ki je zlasti v tem zadnjem volilnem boju bolj kot kdaj poprej uporabljala najzadnejša sredstva, da je neizobraženo maso ustražovala ter na ta način omogočila zmago svojih kandidatov. Industrija pa je na Slovenskem tudi še premalo razvita, da bi iz industrialnega delavstva samega mogla vzrasti socialistična zmaga. Po vrhu pa je še volilna geometrija na Slovenskem taka, da so industrialni okrajji povsod majorizirani po kmečkih okrajjih, v katerih je naravno socialistična agitacija mnogo težja, ker se ima na vseh koncih in krajih boriti z ukoreninjenimi predsodki. Ali vendar so nam volitve pokazale, da socialistična agitacija vkljub vsemu perfidnemu duhovniškemu terorizmu tudi tu napreduje, dasi bolj počasno, ali sigurno. Slovenski socialistični glasovi so se pri končanih volitvah nepričakovano pomnožili. V Trbovljah in v Hrastniku, v ljubljanski okolici, na Gorenjskem, v idrijskem okraju, na Krasu in v tržaški okolici so socialistični glasovi tako narasli, da tega niti največji optimisti niso pričakovali. V tem trajnem napredovanju ravno leži jamstvo naših bodočih zmag.

Najrazveseljivejši simptom zadnjih volitev na Slovenskem pa je ta, da se je industrialno delavstvo po ogromni večini samo iz lastne inicijative borilo za socialnodemokratske kandidate. Če primerjamo naša skromna agitatorična sredstva, ki so nam na razpolago, z ogromnim agitacijskim aparatom klerikalcev; ki so s svojo zastrupljeno politiko žalibog tudi nad precejšnjim delom slovenskega delavstva dolga leta uspevali, potem smo z našimi uspehi lahko še prav posebno zadovoljni. Signatura teh bojev je bila ta, da izgublja klerikalizem med delavstvom svoje zadnje postojanke, ki si jih je vzdrževal s svojim lažnjivim demokratizmom, in da je ni sile, ki bi preprečila, da bo tudi slovenski klerikalizem med delavstvom v doglednem času popolnoma bankrotiral. Kakšnih sredstev so se gospodje posluževali. Naj mimogrede omenimo samo nizkotni in zavratni pamflet, ki so ga klerikalci v Trbovljah zadnji dan izdali proti našemu kandidatu Čobalu in ki priča o vsej moralni propadlosti njegovih duhovniških avtorjev. Za take infernalnosti pač ni drugega odgovora kot — pasji bič. Duhovščina je med to volilno borbo dokazala, da je izprijena do skrajnosti. Ali vse infermnosti niso nič pomagale. Zavednega delavca pač ni primerjati s hribovskim backom, ki bi pač najbrž volil celo farovško metlo, če bi mu to gospodje ukazali. — Slovensko delavstvo se na vsej črti emancipira lažnjivih katoliških prorokov. S tem pa postaja to delavstvo v času, ko se slovensko meščanstvo v svoji trhlости in gnilobi vdaja klerikalnemu terorizmu, edini zanesljivi in neustrašeni nositelj slovenske napredne politike prave slovenske kulture! Ta zavest naj prešinja slehernega slovenskega in ta ponosna zavest mu dajaj novih moči, mu vlivaj svežega poguma v njegovem vsakdanjem boju, ki ga mora v tem znamenju dovesti, če ne danes, pa jutri do zmage, in sicer do trajne zmage.

Par potrebnih besed.

Mogočno gibanje valuje v vseh kulturnih državah. Na eni strani se zbirajo vsi tisti, ki morajo trdo delati, a so izkoriščani in morajo preživeti dni svojega življenja v najnižjih globinah, na drugi strani pa stoji majhna množica bogatašev in vseh tistih, ki žive od krivično pridobljenega bogastva, ki ne žive od svojega dela, ampak od dela drugih. Tako se cepi vsa družba v dvoje nasprotnih razredov in ta razvoj ne bo preje prenehal, dokler ne bo vsa človeška družba pravično uravnana, dokler ne bo dobil delavec tistega plačila, kakor ga je vredno njegovo delo.

Mogočno gibanje gre torej skozi človeštvo in to gibanje je rodilo velepomembno besedo: organizacija. Sprva so se oprijeli organizacije samo zatirani, mogočniki je tedaj še niso potrebovali in sicer zato ne, ker organizacija zatiranih še ni bila tako močna, da bi jim mogla močno škodovati. Toda vsi izkoriščani so se vedno krepkeje in tesneje organizirali, ker so spoznali, da je samo v krepki organizaciji njih rešitev. In kmalu so dosegli z organizacijo lepih uspehov, iztrgali so kapitalistu marsikako izboljšanje. Ko pa je kapitalist začutil, da mu je postala delavska organizacija nevarna, se je pričel tudi sam organizirati in dandanes imamo že jako močne kapitalistovske organizacije, ki zelo kljubujejo delavstvu. Zategadelj se je razredni boj med delavstvom in kapitalizmom še bolj poostril in delavstvo mora obrniti vso pozornost na to, da dobro izvežba svoje moči: V ta namen hočemo izpregovoriti nekaj potrebnih besed.

Mnogo delavcev misli, da je s tem že vse opravljeno, ako so v organizaciji in redno plačujejo svoje prispevke. Toda to je še mnogo premalo. Treba je, da se vsak organiziran delavec redno udeležuje društvenih sestankov in sledi pozorno razpravam. Nadalje je neobhodno potrebno, da vsak organiziran delavec svoj strokovni list pazno čita in s premislekom in da ga razširja med svojimi tovariši. Sveta dolžnost slehernega delavca pa je predvsem agitacija za organizacijo. Poučujte svoje tovariše z živimi zgledi, kako neobhodno potrebno je, da se organizirajo vsi delavci, ako hočejo doseči izboljšanje svojega položaja! Poučujte jih, da je potrebno zlasti danes, ko se je kapitalizem tako močno organiziral, in ko bodo prišli nad delavstvo tako hudi boji, kakor jih še ni doživelo. Razložite jim podrobno, kake koristi imajo še posebej od organizacije!

Nekaj organiziranih delavcev je pa takih, da se pridno udeležujejo vseh društvenih zborovanj in shodov, se oglašajo za besedo in razširjajo med svojimi tovariši združevalno misel. Toda pri tem pa radi zaostanejo s plačevanjem prispevkov. Ti sodrugi naj pomislijo, kako važno vlogo igra v gospodarskih bojih blagajna organizacije. In naše organizacije so v prvi vrsti bojne organizacije, zatorej morajo biti dobro pripravljene za boj s kapitalom. In kako naj bo to možno, ako vsi njeni člani ne izpolnjujejo svoje dolžnosti z rednim plačevanjem prispevkov! Krajtega ima organizacija tudi upravne stroške. Zato plačujte redno prispevke! Organizacija bo mogla izpolniti do vas dolžnosti le tedaj, ako tudi vi izpolnite svoje dolžnosti do organizacije!

To se je tikalo organiziranih delavcev. Zdaj pa še nekaj besed neorganiziranim delavcem, ki stoje izven vrst združenega proletarijata! Ti delavci naj pomislijo samo tole: ali se ne

združuje vse proti nam delavcem? Kaj pa bo z nami, ako bomo stali nasproti močno organiziranemu sovražniku razcepljeni, vsak zase? Večinoma ti delavci tudi spoznajo, da je organizacija potrebna, neobhodno potrebna za izboljšanje njih življenjskega položaja, toda vsled komodnosti in sebičnosti ne vstopijo v organizacijo. Mislijo si, bodo že drugi brez mene opravili. Toda, dragi prijatelj, ki tako govoriš, kaj pa, ko bi vsi dejali tako? Kam pa pridemo? Spoznajte vendar to očitvidno resnico, da je naša rešitev samo v organizaciji in vstopite v organizacijo do zadnjega moža!

Dnevi so resni, vsi na delo za organizacijo, na neumorno, vztrajno in resno delo!

Švindl s takozvanimi krščanskimi „strokovnimi organizacijami“.

Osrednja komisija krščanskih strokovnih organizacij Avstrije je obelodanila v 10. številki svojega glasila „Der christliche Gewerkschafter“, statistiko o svoji moči in delovanju v letu 1910. S to statistiko skušajo krščanski socialci neuspehe kazati kot uspehe. V preteklem letu se izkazuje vsekupno število članov krščansko-socialnih organizacij z 84.237. Med tem se pa po točnih blagajniških izkazih vidi, da jih je bilo komaj okroglo 49.000 članov, ki so vplačevali svoje prispevke, dočim o ostalih nič manj kot 34.000 članov izvestje ne navaja nikakšnih podatkov in dokazov o prispevkih in dosledno temu tudi o njihovi eksistenci. Luknje v računih najbolj govore o tej veliki „sposobnosti delovanja“ krščanskih strokovnih organizacij. Isto tako je s statističnimi podatki o številu članov v letu 1910. Ta čarobna statistika ima svrhu, da iz malega napravi mnogo ter da tako krščanske strokovne organizacije reši težke katastrofe, ki jih je zadela preteklo leto! Tako je n. pr. skupno število članov v krščanskih strokovnih organizacijah izkazano z 82.342, kar pomeni efektivne izgube okroglo 1800 članov. Faktična izguba pa je znatno večja. V statistiki se nahaja rubrika pod diskretnim naslovom „Člani, pri katerih se ni moglo dognati, kateri stroki pripadajo“. K temu bi trebalo samo še dodati pojasnilo, da se za te „člane“ tudi podatki o vplačanih prispevkih niso mogli sestaviti. Ali to krščanska gospoda namenoma zamolči. Število teh „članov“ je znašalo že v letu 1909. 15.296, a v letu 1910. je to število naraslo na 19.910. S temi številkami hoče gospoda svojo statistiko napihniti, da bi prikrili veliko izgubo članov v svojih strokovnih organizacijah. Osrednja komisija pripominja v svojem komentarju, da bi skupno število članov bilo za 5413 članov večji nego v preteklem letu, če bi se tudi število članov organizacije hišnikov v pošte v zelo.

Razumljivo je, da gospoda popolno izgubo ene cele organizacije, s katere člani in številom so se do sedaj statistično običajno toli ponašali, „ne jemljejo več v pošte“ ... Organizacija dunajskih hišnikov je imela leta 1909. 7308 članov, ali obrnila je krščanskim socialcem hrbet, kar pač krščansko-socialnim kolovodjem na Dunaju ne samo „strokovno“, ampak tudi politično ne more biti vse eno. Ali to ni edina organizacija, ki je izstopila iz „osrednje komisije“, ampak odstopili so v preteklem letu tudi uslužbenci mestne železnice in ostalih mestnih podjetij. Izguba članov pri posameznih strokovnih organizacijah je mestoma prav velika; na prvem mestu so kovi-

nari s 751, potem slede stavbeni in klesarski delavci s 385, tekstilni delavci z 167, cestarji z 258, krojači z 47, knjigovezi pa so enostavno iz statistike izginili, ne da bi se to z eno samo besedo omenjalo. Vsega skupaj so imele osrednje zveze in nemške lokalne organizacije izgube od 9393 članov, kar iznaša 18-91 odstotkov.

Ta izguba 9393 članov iz najvažnejših strokovnih skupinah, ki imajo pri krščansko socialnih organizacijah poseben pomen, se skuša prikriti s tem, da se je osrednjim zvezam in nemškim lokalnim organizacijam prištel neko poljsko strokovno društvo z 6280 člani. Kakšna pa je ta organizacija, ki bi imela služiti kot nekaka naknada, se razvidi najbolj iz blagajniškega izvešja te organizacije. Člani plačujejo za osebo letnega prispevka 523 vinarjev ali tedensko 20 vinarjev. Več nego polovica dohodkov se izdaja za bolniške podpore in je to potemtakem čisto bolniško društvo, ki more samo za silo služiti kot „strokovna organizacija“.

Višina prispevkov v statistiki navedenih strokovnih organizacij je tako neznatna, da pač te organizacije nikakor ne morejo biti v stanju, zadovoljevati potrebam svojih članov. Pri plačujočih članih je letna kvota, ki nanje odpada, znatno znižana in ne more podajati prave slike. Najvišja letna kvota pade na voznike, ki plačujejo letnih 15 kron, to je, 28 vinarjev na teden, najnižja kvota pa znaša letnih 2 K 39 vinarjev, to je 4 vinarje na teden. Povprečno znaša kvota prispevkov teh strokovnih organizacij 10 K 88 vinarjev na leto, dočim naše socialistične organizacije doprinašajo povprečno 27 kron 71 vinarjev. Ta izpovedba prilično jasno govori, kako stoji s to „strokovno silo“ krščanskih organizacij. Dohodki o strokovnih organizacijah, v nemškem lokalnem in poljskem strokovnem društvu znašali so l. 1910. zajedno K 536.000, izdatki okroglih 483.000 K. Od tega je izdanih na podpore okroglih 233.000 K, od katere vsote zopet odpada na same bolniške podpore 100.000 K, t. j. 43 odstotkov celega izdatka. Nasprotno je za stavke in podpore brezposelnim in potujočim delavcem izdanih samo 72.000 K, a za ostale svrhe okroglih 250.000 K. Skupno premoženje je znašalo koncem leta 1910. okroglih 261.000 K. Za več kot za 35.000 članov manjka sploh dokazov, da so kaj vplačali! Krščanski socialci so dokazali, da njihove statistike o jakosti in o uspehih njihovih organizacij ne more v nejasnosti in neločnosti nihče nadkriliti. „Reichspost“ nazivlja to statistiko naravnost sijajno... Saj gospoda imajo tudi res prav. Krščansko socialno strokovno gibanje v Avstriji stoji tako sijajno, kakor njih politične pozicije na Dunaju, ki so se pri zadnjih volitvah, 13. junija zrušile v pravem pomenu besede v prah! No, brez laži in zavijanja krščanski socialci ne morejo ničesar napisati, niti svojega izvešja.

Mednarodno strokovno gibanje v letu 1909.

Pravkar je izšlo sedmo poročilo mednarodnega tajništva za strokovne deželne centrale, ki nam daje sliko o strokovnem gibanju dvajset dežel, zastopanih v mednarodnem strokovnem tajništvu. Da je poročilo za leto 1909 izšlo tako kasno, je vzrok ta, ker so nekatere centrale tako dolgo odlašale s poročilom. Nekatera poročila niso povsem popolna; nekatere centrale (med njimi celo Angležka!) niso dale niti o številu članov natančnih podatkov.

Drugače pa so poslane vse zastopane dežele svoja poročila. Prvič je poslala svoje poročilo Rumunska. Niso pa se mogle dobiti številke iz Rusije, ker ovira nasilna vlada sleherno združevanje. Tudi iz Turčije in Argentinijske še nimamo poročil.

Kar se tiče števila organiziranih delavcev, je Nemčija na prvem mestu in je prekosila Angležko, ki je doslej prvačila. Vendar pa moramo pripomniti, da so številke iz Anglije šele od leta 1908, ker se dela uradna statistika o angleškem strokovnem gibanju samo vsako drugo leto.

Po številu članov se vrste v mednarodnem tajništvu zastopane dežele v temle redu (število v oklepaju pomenja člane v letu 1908): Nemčija 2.447.578 (2.382.401), Angležka 2.406.746 (2.406.746) Združene države 1.710.433 (1.588.000), Francozka 977.350 (294.918), Italija 783.538 (546.650), Av-

strija 455.401 (482.279), Švedska 148.649 (219.000), Nizozemska 145.000 (128.845), Belgija 138.928 (147.058), Danska 121.295 (120.850), Švica 112.613 (113.800), Ogrska 85.266 (102.054), Norveška 44.233 (48.157), Španska 40.984 (44.912), Finska 24.928 (24.009), Bulgarija 18.753 (12.933), Rumunija 8515, Bosna-Hercegovina 4470 (3997), Srbija 4462 (3238), Hrvaška 4361 (4520). Pri Francozki se je nanašalo poročilo prejšnjega leta samo na tiste strokovne organizacije, ki so priklopljene državnim centrali, medtem ko številka za leto 1909 navaja člane sploh vseh strokovnih organizacij na Francozkem. Za Ogrsko, Srbijo, Rumunsko, Španijo in Združene države se nanašajo številke samo na tiste organizacije, ki so priklopljene državnim centrali; splošno pa je število strokovno organiziranih delavcev v teh deželah mnogo večje. Število vseh organiziranih delavcev v deželah, priklopljenih mednarodnemu tajništvu, znaša 9.583.193 (8.669.843). Ako prištejemo sem še Avstralijo z 239.293 člani in Argentinijo z 22.457 člani, tedaj dobimo število vseh v dvajsetih deželah organiziranih delavcev 9.845.243.

Medtem pa je strokovno gibanje v vseh deželah napredovalo in se je število članov povečalo, tako da je čisto gotovo, da je v kulturnih deželah organiziranih nad deset milijonov delavcev.

O dohodkih in izdatkih je poročalo samo petnajst dežel, ki imajo 6.692.283 članov (5.000.326). Podatki manjkajo za Francozko, Belgijo, Rumunijo, Španijo in za Združene države.

V 15 (14) deželah, ki so poslane poročila tajništvu, so imele strokovne organizacije dohodkov 132.253.228 mark (126.387.013), izdatkov pa 117.639.115 mark (109.991.690), v blagajnah je bilo 182.936.115 mark (175.909.670). Izmed izdatkov so odposlane za potovalno podporo 1.414.136 mark (1.491.279), za brezposelno podporo 22.193.888 mark (21.438.741), za bolniško podporo 20.844.473 mark (20.073.015), za onemoglostno podporo 7.379.120 mark (7.464.619), za mrliško podporo 3.566.075 mark (3.327.875), druge podpore 2.312.130 mark (2.784.211); za vse te podpore se je izdalo vsega skupaj 57.707.822 mark (56.579.740).

Za stavke in izpore se je izdalo v 14 deželah 26.627.902 mark. Največ je izdala Nemčija 8.616.366 mark (6.814.994). Potem slede Švedska s 5.128.280 mark (3.208.035), Angležka z 2.667.260 mark in Avstrija z 1.873.938 mark (1.212.102).

Skoro v nobeni državi ni strokovno gibanje enotno; poleg deželne centrale obstoje večinoma še druge organizacije.

V splošnem pa priča to poročilo o silnem gibanju, o moči in odpornosti in o krepki volji delavskega razreda.

Katoliški sleparji.

Eden najusiljivejših in najzavratnejših priganjačev dr. Benkoviča v zadnjem volilnem boju je bil kaplan Pečnak v Trbovljah. Najprej je poziknil z ustanovitvijo neke klerikalne „strokovne“ organizacije. Seveda je moral takoj spoznati, da v Trbovljah pač ni tal za take komedije. Nato je povabil samega kandidata dr. Benkoviča, misleč, da mož vsaj pri ženskah ne bo zgrešil primerne vtisa. No, Benkovič ga je s svojim shodom v Trbovljah tako polomil, da tega gotovo svoje življenje ne bo pozabil. Sedaj se je podal kaplan na podrobno obrekovanje nasprotnikov, zlasti socialnih demokratov. Seveda tudi cerkev, ki jo mora vzdrževati ljudstvo, ne izvemši socialno demokratičnih delavcev, ni bila med to volilno borbo nič drugega nego zborovalni lokal klerikalne stranke; prižnica je bila takorekoč forum najinfamnejšega obrekovanja, kakršnega je zmožna samo perfidna in lopovska duša pod duhovniškim talarjem! Kako daleč je šla ta lopovska predrznost katoliškega duhovnika, nam najbolj izpričuje dejstvo, da je to kačje sikanje s prižnice celo najmirnejšim Trboveljčanom presedalo in je zadnje nedeljo pred volitvijo cela truma preprostih, skoz in skoz krščanskih mož in žen demonstrativno odšlo iz cerkve. Višek nesramnosti pa si je dovolil kaplan Pečnak s pismom, ki je z njim nadlegoval posamezne naše rudarje in ki v njem ta posvečeni hujskač usiljuje tistega Benkoviča, ki je s svojo zavratnostjo ravno rudarje najbolj oškodoval. Pismo zaradi njegove kurioznosti pri-

občujemo, da bodo ljudje spoznali, za kaj vse je včasih to ubogo krščanstvo dobro.

Dragi!

Za volitev v državni zbor dne 13. junija se v našem okraju borijo tri stranke, namreč krščanska stranka, ki se imenuje zdaj tudi Kmečka zveza, potem socialnodemokratska in liberalna stranka. Kandidat socialnodemokratske ali protikatoliške stranke je Melhijor Čobal, kandidat liberalne ali protikatoliške stranke je dr. Kukovec, in kandidat krščanske stranke pa je dr. Ivan Benkovič. Prosim Vas, da volite 13. junija dr. Ivan Benkoviča, gotovo boste to storili, če imate še kaj krščanske vere v sebi. Ne dajte nobenemu drugemu glasu. Pri teh volitvah se gre namreč za to, ali zmaga katoliška ali pa brezverska stranka. Seveda socialnodemokratska in liberalna stranka si tega ljudem ne upata povedati, ker potem bi jim vsak obrnil hrbet. Ne verujte onim, ki Vam obljubljajo nebesa že tukaj na zemlji. Ne dajte se strahovati; bodite krščanski mož, neustrašen, in volite delavnega in krščanskega kandidata, gospoda dr. Ivan Benkoviča. Zapišite na glasovnico:

dr. Ivan Benkovič,
deželni poslanec, Celje.

Če bi na imeli koga drugega napisane, tedaj prečrtajte tisto ime in zapišite dr. Benkoviča. Če si pa sploh ne upate tega voliti, potem je pa najbolje, da glasovnico raztrgate in doma ostanete.

Zmagal bo gotovo gospod dr. Benkovič, ki bo dobil do 4000 glasov.

Korajžno v boj za krščansko stranko.

Pozdrav!

Pečnak,
kaplan in katehet v Hrastniku.

Če se ljudstvo bori za boljše gnotne in življenjske razmere, je to po tej logiki — brezversko! Če se rudar poteguje n. pr. za tedensko izplačevanje, je to protikatoliško. Ako se delavstvo bori za socialno-zavarovanje in skuša to doseči s tem, da voli svoje zastopnike, je to tudi brezversko. Krščanski pa je menda lahko največji lump, samo da pleše po komandi ošabne farovške gospode. Krščanski pa je menda dr. Benkovič, ki mu menda katoliška krinka pristojna kakor kravi sedlo, ali krščanski je menda vendar, če glasuje proti tedenskemu izplačevanju rudarjev; krščanski je, če zagovarja in zastopa tisto oderuško agrarno politiko, ki tisoče in tisoče delavskih družin obsoja na stradanje; krščanski je, če lakajsko podpira politiko tistih mogotcev, ki bi ljudstvu najraje izsesali zadnjo kapljico krvi za militarizem. Oj, ti ubogo krščanstvo, uboga vera, zakaj te božji namestniki ne uporabljajo! Kolikokrat moraš služiti kot plašč tudi največjim lumparijam! In če se kakemu „Hochstaplerju“ slučajno poljubi biti državni ali deželni poslanec, pa drugače ne upa priti do mandata, mu mora seveda pomagati vera. No, zadnje državnozborske volitve so dokazale, da take in enake sleparske fraze med delavstvom ne najdejo več odmeva. Slovensko delavstvo, kolikor ga živi kompaktno v industrijskih krajih, je po ogromni večini volilo socialno-demokratično. Slovensko delavstvo je postalo s tem edini zanesljivi nositelj slovenske napredne politike! Ali vendar je to hinavsko in sleparksko početje katoliške duhovščine vredno, da si ga zabeležimo. Pa ne samo to. Treba bo na take nesramnosti, s katerimi se je tej posvečeni gardi posrečilo med neuko, z babjeverskimi predsodki zbegano kmečko maso prodreti na škodo delavstva in v škodo pravih kmečkih interesov s svojim kandidatom, treba bo na te nesramnosti dati primerne odgovore; povsod tam, kjer imamo mi moč, bo treba pustiti vse ozire in razviti na vsej črti tako intenzivno in občutljivo antiklerikalno propagando, da bo tem gospodom enkrat za vselej minilo veselje, na tako lopovski način igrati se z delavskimi pravicami! In to se bo zgodilo!

Glavni zbor zveze rudarjev v Nemčiji.

Zveza rudarjev v Nemčiji je tudi v zadnjih dveh letih močno napredovala. Od konca l. 1908 je narastlo število članov od 112.518 do 123.437. O finančni moči zveze nam pričajo sledeči podatki: Dohodki iz prispevkov članov so znašali l. 1910 že 2.122.877 mark, skupno premoženje je znašalo dne 31. decembra l. 1910 4.228.937 mark. V poročevalni dobi ni bilo večjih bojev; razen v rudarskem okrožju Mannsfeld. Stavka v okrožju Mannsfeld je vzdramila tisoče delavcev iz brezbrčnosti in so vstopili v vrste proletarskih bojevnikov. To seveda kapitalizmu ni bilo po volji, zategadelj so morali zlasti starejši delavci pretrpeti najrazličnejše šikane. Te šikane so poje-njale deloma šele tedaj, ko je zveza rudarjev

vplivala na to, da se je več kakor tisoč mladih delavcev izselilo. V okrožju Ruhr se morajo rudarji predvsem boriti proti razkosavanju delavskega gibanja, kakor ga uganjajo krščansko-socialne organizacije, ki so uganjale pri stavki na zgornjem Bavarskem tudi stavkokaštvo. Pri volitvah varnostnih moží in delegatov bolniških blagajnic je dosegla organizacija velikanske uspehe.

Zbor je sklenil tudi važno izpremembo pravil. Doslej se nad petdeset let stari rudarji in pri rudnikih zaposlene ženske niso sprejemale v organizacijo. To se je odpravilo. Članski prispevki so se na novo določili. Člani, ki imajo manj kakor tri marke povprečnega zaslužka, plačajo 30 fenigov tedensko, med tremi in štirimi markami plačajo 40 fenigov, čez štiri marke plačajo 50 fenigov. Načelnštvo sme razpisati posebne prispevke v znesku do šest mark na leto.

Značilno je, da se je zvišala podpora za odpuščene iz dela na 12, 14 in 16 mark tedensko. Za vsakega otroka, ki mora hoditi že v šolo, se plača ena marka več. Člani, ki so bili obsojeni in zaprti zato, ker so delali za organizacijo in morajo vzdrževati družino, dobe podporo za odpuščene iz dela, ako so v zaporu več kakor 14 dni, dobe na teden tri marke več. Dovolitev pravnega varstva se ni omejila, pač pa se je poskrbelo, da se denar ne bo trosil za take procese, ki nimajo upa na uspeh. Stavkovna podpora, ki se deli po razredih in dobi plačevanja prispevkov ter znaša od 6 do 15 mark tedensko (za vsakega otroka eno marko več), se zviša po več kakor osem tedenski stavki za tri marke na teden.

V zadnjem času se je mnogo debatiralo o demokraciji v strokovnih organizacijah. Ta debata je našla tudi odmev v novem statutu rudarske organizacije v Nemčiji. Sklenilo se je povečati pravice članov. Ustanovil se bo poseben akcijski odsek, v katerem bodo imeli večino izmed članov izvoljeni delegati; na vsakih 6000 članov pride en delegat, zvezini nastavljenici se ne smejo voliti. Ta akcijski odsek mora postaviti akcijski program za zvezo in za posamezna okrožja, mora se posvetovati o taktičnih razlikah, zlasti ob večjih bojih, o taktiki sploh in o agitaciji, izvoliti mora delegate za razne kongrese. V akcijskem odseku morajo vedno imeti večino izvoljeni napram zvezinim nastavljenicem. Posvetovanje o pravih je bilo tem težje, ker je bilo vloženih do 260 predlogov, vendar pa se je vršilo v lepem soglasju.

Nadalje se je sklenilo, da se bo ostrejša nastopala proti razcepljajočim krščansko-socialnim organizacijam, ki delavstvu toliko škodujejo.

Sodrug Waldhecker je poročal o stanju sedanjega varstva rudarjev. Odkar se je zgodila strahovita rudarska nezgoda v Radbodu, so se uvedli na Pruskem, Bavarskem in Saškem takozvani varnostni možje. Že ob uvedbi so nekateri prorokovali, da ti varnostni možje, ki jih voli delavstvo, ne bodo mogli vršiti svoje naloge kakor bi jo radi. Za Prusijo se je to prorokovanje tudi uresničilo. Skoro neverjetno je, kaj vse počenjajo izkoriščevalci jamskega proletariata, da bi tudi to tako neznatno nadzorstvo jam zagrenili delavstvu. Sklenilo se je, da se izda poročilo sodruga Waldheckerja kakor tudi poročilo sodruga Pokornjya o zdravstvenih razmerah v rudnikih v posebnih knjižicah, ki se bodo razširile in pričale o socialnih razmerah v Nemčiji ob času njenega najmočnejšega kapitalističnega razvoja.

Zborovanje je trajalo en teden ter se je vršilo mirno in resno. Koncem zborovanja so priredili rudarji soustanovniku njihove organizacije Schröderju, ki je bil s šest svojimi tovariši dolga leta po nedolžnem zaprt in šele pred kratkim za nedolžnega spoznan in izpuščen iz ječe, navdušene ovacije.

In slovenski rudarji? Ti naj se od nemških rudarjev uče delati za svojo organizacijo, ki jim je edino orožje proti kapitalizmu.

Zakaj stavkamo?

Vsaka stavka je posledica današnjega načina proizvodnje. Delavec je suženj v najemu. On mora za svoje blago, za svojo delovno silo zahtevati boljšo ceno. Delavci ne gredo v stavko iz ljubezni do gladovanja. Neobhodna potreba je tista sila, ki jih tira, da se s složnimi močmi zoperstavijo požrešnosti gospodujočega kapitalističnega razreda.

Kadar bi delavci posedovali vsa sredstva za proizvodnjo — stroje, zemljišča, rudnike itd. — in kadar bi tudi dobili vse, kar producirajo, takrat bi vprašanje o delovnem času, o mezdi, o kruhu ne ekzistiralo.

Potom stavke hočejo delavci čim največ si pridobiti od onega, kar proizvajajo. A to pomeni, da nekdo jemlje en del njihovega lastnega dela.

Pa zakaj — ako je tako — vsekupni delavski razred ne pristopi k socialističnemu gibanju? Zato, ker so zaslužnjeni z dolgim delovnim časom in nimajo časa, da bi se izobraževali in proučevali socializem.

Socializem je pojav delavskega razreda in dela sploh. Socializem je nauk o taki društveni uredbi, v koji bi vsi ljudje delali. Vsak poedinec — ki je zdrav in sposoben — bo delal za dobrobit vseh, a ne samo za korist nekoliko bogatašev.

Ko bodo to delavci razumeli, ne bo več potrebno stavkati. Vsakdo bo dobival popolno vrednost svojega dela.

Ali dokler ne dosežemo tega cilja, moramo stavkati ter si na ta način izboljšati svoj življenjski položaj, osobito pa se moramo boriti za skrajšanje delovnega časa. Čimkrajši bo delovni čas, temveč bo ostalo prostega časa za uk in prosveto. Prosvetljeni in svestni glasovali bomo za svoje ljudi, katerih naloga bo, da v zbornicah ustvarjajo boljše zakone za delovno ljudstvo, zakone o enakih dolžnostih in pravicah.

Samo ta pot pelje k pravemu cilju. Čitajte socialistično časopisje, socialistične knjige, zavedite se, ohrabrite se in pristopite k našemu vzvišenemu in svetemu boju!

Pol milijona članov.

Začetkom meseca junija je prešela zveza kovinarjev v Nemčiji svoje člane in izkazalo se je, da jih je 500.000. Zvezino glasilo „Metallarbeiter-Zeitung“ je izšlo v posebni slavnostni številki v 510.000 izvodih. Za kovinarje v Nemčiji je to jako vesel dogodek, velikega pomena pa je sploh za vsakega delavca, ki stremi za izboljšanjem svojega položaja; zakaj pogled na tako mogočno armado tovarišev njegovega razreda mu vlije novih moči in mu da novega poguma za nadalnje delo. Ta dogodek pa je tudi za slehnega strokovno organiziranega delavca tudi zgodovinskega pomena.

Zgodovina zveze kovinarjev v Nemčiji je košček svetovne in kulturne zgodovine. Tu je zapustil razredni boj mogočne sledove. Zgodovina zveze kovinarjev v Nemčiji nam kaže nasprotstva med delom in kapitalom, ona nam zvesto poroča o oblikah in sredstvih gospodarskega boja. S tem je postala ta zgodovina obenem učna knjiga o taktiki in metodi gospodarskih bojev.

Sprva so se šele morala iskati pota, ki naj bi dovedla delavstvo do cilja. Mnogo in hudo se je debatiralo o tem, katera pot bi bila najboljša. Toda našla se je vedno prava pot, ki je vodila zvezo vedno naprej in naprej.

Dandanes bi se marsikdo smehljaj raznim agitacijskim metodam, ki so veljale tedaj za edino prave. Dandanes si je delavstvo na jasnem, kako naj se agitira za strokovno organizacijo in kako obliko naj zavzema organizacija. Koliko tinte se je prelilo pri debatah, ali naj se delavstvo organizira razcepljeno ali splošno, ali krajevno ali osrednje, koliko člankov se je napisalo in koliko letakov se je razposlalo!

Mnogo je pripomogel k rešitvi teh vprašanj razvoj kapitalizma sam. Kapitalizem sam je pripomogel delavstvu do spoznanja, da se z majhnimi krajevnimi organizacijami proti mogočnim izkoriščevalcem, ki so združeni v močne zveze brez ozira na narodnost in vero, prav nič ne opravi, ampak da se morajo kovinarji združiti vsi v eno samo mogočno organizacijo brez ozira na narodnost in vero!

Dandanes ni v Nemčiji mesta za majhne krajevne organizacije. Centralizacija, to je tisto geslo, ki odmeva v delavskih vrstah. Samo udeleževanje centralistične ideje je pripomoglo delavstvu do tako lepih uspehov.

Poleg oblike organizacije se je mnogo debatiralo o nalogah strokovnih društev. Bili so idealisti, ki so hoteli pobiti nasprotnika z drznimi mislimi in visokimi idejami, ki so hoteli privedi izmozgano delavstvo skozi rdeče morje kapita-

lizma v državo socialne pravičnosti. Tem nasproti pa so stali trezno misleči člani, ki so videli pred sabo ljudi ne pa polbogov, ki bi lahko zmagovali s praznimi želodci. Ti so zagovarjali misel podpiranja svojih članov, da bi jim tako lahko stvarno pomagali v boju proti kapitalizmu, ne pa, da bi jim v težkih dneh boja pridigovali lepe govore o idealizmu. Uspeh jih je poučil, da so imeli prav! Treba je samo pomisliti, kaj bi bila dandanes strokovna organizacija s prazno blagajnico v boju proti izvrstno organiziranemu kapitalizmu! Pred slehrno pretnjo izborno organiziranega podjetništva bi se morala pogumno umakniti! Da, rečemo lahko še več; brez osrednje organizacije in brez denarne moči bi zveza kovinarjev v Nemčiji nikdar ne imela 500.000 članov, bila bi čisto neznatna, brezpomembna organizacija.

Kadar bo izdala zveza zgodovino svojega postanka, tedaj bo tista zgodovina važna knjižica, ki bo velike važnosti za vsakega strokovno organiziranega delavca in posebej še za voditelje. Seveda knjižica ne bo dala nobenih splošno veljavnih naukov, zakaj ravno pri gospodarskih bojih se je treba ozirati na krajevne in gospodarske razmere. Mnogo je odvisno tudi od vodstva. Toda zgodovina zveze kovinarjev bo nudila slehnemu zanesljivo podlago za splošno taktiko, za bistvo boja in možnost zmage.

V tisti viharini dobi, ko je hotela nemška vlada z nasilnostmi zatreti socialno gibanje in ko je izdala pod patronanco vseh meščanskih strank izjemni zakon proti socialistom, v tej viharini dobi je tudi mlada kovinarska organizacija sprejela svoj prvi krst. Leta 1878 je izšla tista sramotna postava proti socialistom in na podlagi te postave se je morala organizacija raziti. Res je, da je štela organizacija tedaj samo 4300 članov, toda razpustitev je raztrgala notranje vezi društva in je vstavila razvoj. Sicer ta sovražna postava organizacije ni mogla popolnoma uničiti, pač pa je vzgojila med člani duh, ki je pozneje močno oviral ves razvoj. Enotna organizacija ni bila dovoljena, zato je skušalo delavstvo zadovoljiti svoji potrebi v raznih majhnih krajevnih društvih. Na ta način se je med delavstvom ugnezdila škodljiva misel razcepljenosti in krajevnosti, bila pa je tedaj tudi doba frazanja. Čule so se visokodoneče besede o zmagi proletariata nad kapitalizmom, toda delalo se pa ni prav nič za uresničenje teh idej. Toda trda šola izkušenj je kovinarje izučila, da se ne da s samimi besedami in s samim navduševanjem proti kapitalizmu prav nič doseči.

Sila rodi protisilo! Zveza kovinarjev je bila razpuščena. Razgnani člani zveze pa so bili nositelji združevalne misli. Kljub policijskim očem, kljub sramotnemu vohunstvu, kljub težkim preganjanjem in kaznim se je vršilo potihem agitacijsko delo po vsej državi. In ko so sovražniki uvideli, da ne morejo ustaviti zmagovitega pohoda socializma in so preklicali postavu proti socialistom, tedaj je bila mahoma vsa Nemčija kar premrežena z organizacijami kovinarjev. In ljudje z dalekovidnim pogledom so takoj vse pripravili, da zbero raztresene moči v eno celoto, da združijo posamezne čete v eno samo veliko armado.

Sodrug Schlicke je sklical za dobo od 1. do 6. junija 1891 v Frankfurt ob Meni splošni kongres nemških kovinarjev in mu je predložil načrt za ustanovitev unije kovinarjev. Kongresa se je udeležilo 118 odposlancev z 181 veljavnimi mandati iz 119 krajev. Sklenilo se je, da se ustanovi unija s 1. avgustom 1891. To se je tudi zgodilo; pristopilo je okolo 24.000 članov.

Na prvem splošnem zboru leta 1893 v Altenburgu si je dala organizacija ime „Zveza nemških kovinarjev“. Sodrug Junge, ki je bil predsednik Zveze, je poročal, da se je izvršilo združenje večinoma prav gladko. Na zboru je prišlo do živahnih debat, ki so se potem nadaljevale tudi v listih.

Število članov je sprva jako počasi naraščalo. Leta 1895 je bilo šele 33.000 članov; to leto se je vršilo tudi drugo glavno zborovanje, ki je končalo z jako slabimi upi za bodočnost. Toda bojazen je bila povsem neopravičena! Mlada organizacija se je morala sprva na znotraj okrepiti in rešiti načelna vprašanja, preden je mogla posvetiti svojo pozornost nabiranju članov.

Cetrto glavno zborovanje v Halle I. 1899 je že pokazalo lepšo sliko. Kljub silno slabim gospodarskim razmeram je vladal na zboru duh odpornosti in bojažljivosti s kapitalizmom. Organizacija je že spoznala, da je lažje poslati člane v boj kakor pa jih zadostno podpirati, ako ni sredstev, da je lažje nabrati novih članov kakor pa jih vzgojiti za razrednozavedne bojevnike. Zategadelj se je zahtevalo, da naj se uvedejo podpore za člane. Ob tem vprašanju so trešili duhovi drug ob drugega! Nasprotniki podpor so se bali, da se na ta način v delavstvu oslabi razredni duh. Zmagali so tisti, ki so posredovali med obema strujama. Uvedla se je brezposelna podpora, ki se jako obnesla. Tako se je pričela nova doba v razvoju strokovnega gibanja. Podpore prav nič ne škodijo razrednemu duhu, saj niti ne morejo škoditi, zato skrbi že kapitalizem sam s svojo brezobzirnostjo in s svojim izkoriščevanjem.

Mogočno pa je pričelo naraščati število članov. Leta 1897. je bilo 50.000 članov, l. 1899. 75.000, leta 1900 že 100.000. Leta 1905 250.000; vedno hitreje se je večalo število. Leta 1909. je bilo članov 464.000 in sedaj jih je že pol milijona.

To je opojen razvoj, sijajen uspeh, ki opravičuje lepe in ponosne nade! Odkar obstoja zveza, je izdala za gospodarske boje 19 milijonov in skoro 50 milijonov za brezposelne podpore, torej skoro 70 milijonov za kovinarje. V mnogo bojih je stala zveza podjetništvu nasproti, marsikdaj je častno podlegla, nikdar pa se ni sramotno umaknila. Kar je v svojih številnih bojih priborila delavstvu, to pa se ne da izračunati, ker je preogromno! In merilo za važnost zveze je sovraštvo in prizadevanje podjetništva, da bi ji kjerkoli škodilo. Toda vse nakane so zastonj! V krepko strnjeni vrsti stoji ta ogromna armada razredno zavednega proletariata kapitalizmu nasproti in ta armada bo vedno in vedno rasla, zmagovala in vodila proletariata svojemu cilju nasproti!

Nam slovenskim proletarcem pa naj bo zveza kovinarjev v Nemčiji v izpodbudo, da gremo tudi mi na delo za svojo strokovno organizacijo in da neutrudno nabiramo novih članov ter jih poučujemo o neobhodni potrebi strokovnega združevanja!

Veliki napredek strokovnega gibanja v Nemčiji.

V zadnjem poročilu glavne komisije strokovnih društev v Nemčiji beremo najnovejše podatke o stanju nemškega strokovnega gibanja. Podatki sicer še niso popolnoma natančni, ker niso poslale še vse strokovne organizacije svoja poročila, vendar pa vidimo že v teh nepopolnih podatkih, da je bilo koncem leta 1910 čez dva milijona delavcev organiziranih v strokovnih osrednjih organizacijah. To je velikansko število, ki pomenja velikansko moč te dvamilijonske delavske armade. Strokovno gibanje v Nemčiji gre z mogočnimi koraki naprej, o tem bo dal jasen in vesel dokaz osmi kongres strokovnih organizacij v Nemčiji, ki se bo vršil dne 26. junija v Draždanih. Kajti razne osrednje organizacije so že poslale nove predloge, ki pričajo o samozavesti, pogumu in bojažljivosti nemških organiziranih delavcev. To so predlogi, ki se tičejo ustanovitve osrednjega (centralnega) bojnega fonda. Drugi predlogi se zopet nanašajo na izpopolnitev strokovne šole, mladinske organizacije, na agitacijo med nemškimi delavci v Nemčiji i. t. d. Nadalje se zahteva živahna agitacija za konsumne zadruge in za enako upravičenost žen in moških. Mnogo predlogov se tiče izobraževanja, dalje so trije predlogi radi praznovanja prvega maja. Povsod opazamo živahno gibanje in napredovanje. Nemško strokovno gibanje gre naprej kakor ponosni jezdec na brzem konju. Kapitalizem to vidi in ga je — strah.

Velike važnosti so v nemškem strokovnem gibanju takozvani strokovni karteli. Strokovni karteli so namreč sestavljeni iz podružnic,

vplačevalnic posameznih skupin in osrednjih zvez po okrajih. Strokovni karteli imajo nalogo, da ustanavljajo nove krajevne organizacije in jih tako dolgo podpirajo, dokler ne stoje popolnoma trdno in si lahko same pomagajo v upravi. Nadalje imajo strokovni karteli nalogo, da skrbijo za reševanje splošnih zadev, kakor n. pr.: splošna agitacija, organizacija protestnih izjav, organizacija in vodstvo volitev v razna socialna zastopstva, socialne ankete, nabiranje gradiva za statistike in za zahteve delavskega varstva i. t. d.

Iz navedenega je razvidno, kako velike naloge morajo reševati strokovni karteli. V minulem letu so pridobili karteli okolo 280.000 novih članov! Lastne prostore za zborovanje je imelo 57 kartelov; v Nemčiji se namreč bore nasprotniki proti strokovnim organizacijam na ta ljubeznivi način, da jim skušajo preprečiti dobavo zborovalnega prostora. Karteli imajo 80 ženskih zaupnikov; 128 kartelov je nabiralo gradivo za razne statistike. V 53 krajih so si sezidali karteli lastne hiše. Skupni dohodki kartelov so znašali 1.787.365 mark, izdatki pa 1.701.602 marki.

Silna je moč delavstva, ako je združena v taki močni organizaciji, ki ima v svojem okrilju vse delavce brez ozira na narodnost in vero. Kdor si delavec, kdor trpiš zaradi kapitalističnega reda v družbi — v naše vrste! To je geslo vseh mogočnih delavskih organizacij. In tako tudi mora biti, ako delavstvo noče, da ga kapitalizem popolnoma zaslužji. Kajti tudi kapitalisti se danes vedno tesneje združujejo in pri tem nikdo ne vpraša, kake vere ali kake narodnosti je ta ali oni. Dovolj je, da je kapitalist! Tako mora delati tudi delavstvo, ker le tedaj bo zmagovalo delavstvo, ako bo složno in združeno od prvega do zadnjega izvojevalo veliki boj z mogočnim nasprotnikom.

Podali smo samo nekaj podatkov o nemškem strokovnem gibanju. Ob priliki izpregovorimo o njem obširneje, ker se od nemških delavcev tudi naši delavci lahko nauče zadostno ceniti važnost organizacije.

Dopisi.

Zagorje. Delavci, pozor! V nedeljo, dne 25. t. m. ob 3. uri popoldne se v salonu g. R. Mihečiča v Toplicah vrši javen ljudski shod z dnevnim redom: Zadnje državnozbornske volitve, delavstvo in klerikalizem. Delavci! Pri ravno kar končanih državnozbornskih volitvah je katoliška duhovščina s tako infamnim sredstvi nastopala proti nam, da zbujajo gnus slehernega pošteno mislečega in čutečega človeka. To početje pa ne sme ostati brez odgovora. Na javnih shodih hočemo te „ljudske prijatelje“ brezobzirno razkrinkati in jih pokazati ljudstvu v pravi luči. Zato pa, delavci in sploh vsi, ki protiklerikalno mislite in čutite v nedeljo na shod! Nihče naj ne manjka. Tudi ženstvo naj se ga v obilnem številu udeleži, da bo naš nedeljski shod v pravem pomenu besede impozantna manifestacija protiklerikalne misli! Na shodu bosta govorila sodruga dr. Tomšič iz Ljubljane in Vekoslav Mrak.

Velenje. Kakor povsod, tako so tudi pri nas klerikalci na dan volitve z vsem svojim terorizmom in seveda tudi na vse mogoče načine delali „ljudsko voljo“. Posebno se je odlikoval naš policaj, ki je celo v službi na vse pretege agitiral za klerikalnega kandidata. Izrazil se je možakar celo proti nekemu sodrugu, da imajo tudi tisti volilno pravico, ki so že pred mnogimi leti — umrli... Seveda samo takrat, ako ti mrtveci volijo — klerikalno... Dalje je bil gospod policaj baje mnenja, da gotovi ljudje lahko tudi dvakrat volijo... Vsekakor bi si trebalo tega ptička malo pobližje ogledati. Da je bil volilni imenik po zaslugi našega župana nad vse škandalozno sestavljen, to se skoraj samo po sebi razume. Našim ljudem niti glasovnic ni hotel dostavljati. No, pa le sleparite dalje, prišel bo tudi za vas še enkrat dan — ljudske sodbe!

Socialnodemokratski župan v Idriji. V Idriji, največjem mestu za Ljubljano na Kranjskem, je bil izvoljen za župana sodrug Ivan Stravs.

Mornarska stavka na Angleškem zavzema vodno večje dimenzije in je skoro ves promet na morju ustavljen.

V Drohobyczu v Galiciji je vojaštvo streljalo na ljudi. Ubitih je bilo 18, težko ranjenih okolo 50. To je bilo na dan galiških volitev.

Občno konsumno društvo v Zagorju

prodaja specerijsko in manufakturno blago po najnižjih tržnih cenah, daje koncem vsacega leta še dividende članom, član lahko postane vsak. Vstopnina 2 kroni, delež 40 kron, ki se ga lahko plača po obrokih.

Občno konsumno društvo v Idriji

priporoča svojim članom bogato zalogo vsakovrstnega blaga. Društvo ima na izbiro **moške narejene obleke** po najnovejši modi, **ženskega blaga** vsake vrste, **slamnike za moške in otroke** itd. Vse po jako nizki ceni. Pri- dite in kupujte, kajti v lastni prodajalni ste najboljše in najcenejše postreženi!

Kosumno društvo rudarjev v Hrastniku

priporoča

svojo bogato zalogo specerijskega in manufakturnega blaga, kakor tudi čevlje za otroke in odrasle.

Vse po jako nizki ceni.

Delavci! Dolžnost Vaša je, da podpirate svoje podjetje. Član lahko postane vsak.

Izdelovanje drož.

Edina narodna tvrdka te stroke opremljena z najnovejšimi stroji. Gospode pekarje, molarje in trgovce vabim, da poskusijo drože domačega izdelka. Od štirih kilogramov naprej pošiljam po pošti franko.

Prva ljubljanska izdelovalnica žitnih drož.

Maks Zalokar, Ljubljana.

I. Jax & sin Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastonj in franko.



Priporočamo našim
-- gospodinjam --

== iz EDINE Slovenske Tovarne v Ljubljani ==

Izdajatelj in zalagatelj Ignacij Sitar in Martin Repovš. — Odgovorni urednik M. Čobal v Zagorju. — Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.